

İslâm ahlâkı ne demektir

Tokat'tan Nuri Kapısız: "İslâm ahlâkı ne demektir? Risalelerde bir tarif var mıdır? Müslüman olmayan birisinin yaşadığı güzel ahlâk İslâm ahlâkı sayılır mı? Adam meselâ gayr-i Müslim; ama hiç gıybet yapmıyor."

AHLÂK VE DAVRANIŞLARIMIZ

Ahlâk, Arapça "h-l-k" kökünden gelen bir kelimedir. "Hulk" kelimesinin çoğuludur. Yaratılış, tabiat, karakter, seciye, huy anlamlarına gelir. Bediüzzaman'ın ahlâk tarifi şöyledir: "Kişide rüşuh peyda eden, meleke haline gelen, terki mümkün olmayan huyların tamamıdır."1

İmam-ı Gazali'nin tarifi de şöyledir: "Ahlâk insan nefsinde yerleşen öyle bir melekedir ki, davranışlar hiçbir zorlama olmaksızın bu meleke sayesinde kolaylıkla ortaya çıkar."2

Davranışlar ahlâkın dışa yansımasıdır. Ancak her davranış ahlâk hakkında bilgi vermez. Dolayısıyla kişinin davranışına bakıp iyi ahlâklı mı, kötü ahlâklı mı olduğunu kestirmek zordur. Peygamber Efendimiz (asm), "Mü'min'in niyeti amelinden hayırlıdır. Münafığın ameli ise niyetinden hayırlıdır."3 Hadisiyle, ahlâkın davranışlarımızın gerisinde, davranışlarımızı yönlendiren ve yöneten temel bir saik olduğunu vurguluyor. Münafıkta bu saik "kötü niyet"tir veya menfaattir. Münafık, kötü niyetini gizlemek için düzgün davranış geliştirir. Fakat Allah kalpteki niyete bakar.

İSLÂM BİR AHLÂK DİNİDİR

İslâmiyet bir ahlâk dinidir. İnsan Allah'ın rızasına, rahmetine ve mağfiretine güzel ahlâk ile ulaştığı gibi, gerek dünya nimetlerine, gerekse ahiret nimetlerine yine güzel ahlâk sayesinde ulaşmaktadır. Dünya nimetlerine birer İlâhî lütuf olarak karşılıksız ulaşan insan, bu lütuf karşısında şükretmek gibi bir ahlâkî yükümlülük içindedir. Eğer şükrederse, nimetlerin artması, bereket, huzur ve mutluluk gibi mükâfatlara daha dünyada ulaşmaktadır. Nitekim Kur'ân'da Cenâb-ı Hak, "Eğer şükrederseniz nimetlerimi arttırırım."4 buyurmaktadır.

Keza zorluklar karşısında sabır göstermek bir ahlâkî yükümlülüktür. Sabreden kişi, başarıya ulaşmak gibi bir güzel mükâfata daha dünyada ulaşmaktadır.

Şükrün, sabrın ve sair ahlâkî faziletlerin mükâfatlarını dünyada gören insanın, aynı ahlâkî güzellikler için ahirette de sayısız nimete, izzete ve ikrama ulaşacağı müjdelenmiştir.

İbadet, güzel ahlâkla ibadet değerine ulaşmaktadır. Amel, güzel ahlâkla salih amel hüviyetini kazanmaktadır. Sıradan davranışlarımız güzel ahlâkla “bakıyatı’s-salihât”, yani bakî ve ebedî değerler manzumesine dâhil olmaktadır. Para, güzel ahlâkla helâl lokma değeri taşımaktadır. Dünya nimeti, güzel ahlâkla huzur vermektedir. Ahiret nimeti, güzel ahlâkla saadet vermektedir. Allah, kişiyi güzel ahlâkla kul saymaktadır. “Bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer.”⁵ Âyetini, “Batın-ı kalb ayine-i sameddir ve ona mahsustur”⁶ sözüyle veciz şekilde tefsir eden Bediüzzaman, Allah’ın bizden güzel ahlâk istediğini vurgulamıştır.

İYİ BİR AHLÂK İSLÂM’IN MALIDIR

İyi ahlâk Müslüman’da da olsa, gayr-i Müslim’de de olsa, kâfirde de olsa İslâm’ın öz malıdır ve hiç şüphesiz İslâm ahlâkıdır. Çünkü iyi ahlâka ve salih amele Kur’ân’dan daha çok değer veren bir kitap yoktur. Kur’ân cihanşümûl olduğundan ve bin dört yüz yıldan beri mesajını bütün dünyaya dinlettirdiğinden, dünyanın birçok toplumunca yaşanan güzel davranışların patenti Kur’ân’a aittir. Meselâ bu gün temizlik, dürüstlük, kalite anlayışı, çalışkanlık, nezaket, hak perestlik gibi nice Kur’ân değerlerinin dünyanın birçok medeni toplumunca yaşandığını görüyoruz. Aynı değerlerin Müslümanlardan uzaklaşması ve yerine kötü ahlâkın yerleşmesi ise ibret vericidir. Burada Kur’ân’a başarı, Müslümanlara ise sorumsuzluk düşüyor. Netice olarak bu gün dünyayı dize getiren tek güç İslâm ahlâkıdır.

Bediüzzaman bu meselenin ciddiyetine şöyle işaret ediyor: “Eğer biz ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-ı imaniyenin kemalâtını ef’alimizle izhar etsek, sair dinlerin tâbileri elbette cemaatlerle İslâmiyet’e girecekler.”⁷ İmansız bir kişide güzel ahlâk fayda getirmez denemez. Dünyada bundan faydalanır. Fakat ahiret noktasında da bundan faydalanması için, şüphesiz iman etmesi gerekir.

Dipnotlar:

- 1- Bediüzzaman, İşârâtü’l-İ’câz, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2009, s. 265.
- 2- Gazali, İhya-ı Ulumi’d-Din, (Terc. Ahmet Serdaroğlu, İstanbul, 1974) 3/53.
- 3- Câmiü’s-Sağîr, Yeni Asya Neşr., İstanbul, 2002, c. 4, s. 1621.
- 4- İbrahim Sûresi: 7.

5- Enfal Sûresi: 24.

6- Bediüzzaman, Sözler, Yeni Asya Neşr, Germany, 1993, s. 584.

7- Bediüzzaman, Eski Said Eserleri, (H. Şamiye), Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2009, s. 328.